

планування, а й на забезпечення зворотного зв'язку в процесі стратегічного менеджменту, сприяння розвитку стратегії вищого навчального закладу. Стратегічний контроль є ефективним, якщо проводиться на основі аналізу і керівництво університету враховує отримані дані в процесі оцінювання результатів стратегії, що впроваджується.

Подальшої розробки потребують методики контролю в процесі стратегічного менеджменту, спрямовані на організацію циклу стратегічного менеджменту «плануй – роби – перевіряй», що надасть можливість вдосконалити процес стратегічного менеджменту вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Behm B., Berthold Ch. Developing Strategies for a Higher Education Institution and its Faculties/Departments / Leadership and Governance in Higher Education. – 2011. – Vol. №1, 2011. – S.2-24
2. Berthold Ch., Behm B., Daghestani M. Strategisches Management an Hochschule. – Centrum fur Hochschulentwicklung. – 2011. – Arbeitspapier №140. – 151 S.
3. Hoffmann T., Balbierz S. Das KVP-Arbeitsbuch für kleine und mittlere Unternehmen. Kontinuierliche Verbesserungen professionell gestalten. Sternenfels. – Verlag Wissenschaft&Praxis, 2010. – 117 S.
4. Müller-Stewens G., Lechner C. Strategisches Management. Wie strategisches Initiativen zum Wandel führen. – Stuttgart. – 2005.
5. Nickel S. Strategic Management in Higher Education Institutions – Approaches, Processes and Tools // Leadership and Governance in Higher Education. – 2011. – Vol.№ 3, D 2.1. – pp.1-28
6. Zechlin L. Strategic planning in higher education // Baker E., Peterson P., McGaw B. (Eds.) International Encyclopedia of Education. 3rd Edition. Vol.4. – Oxford, 2010. – p. 256-263.
7. Ziegele F., Brandeburg U., Hener Y. Das Akademische controlling an deutschen Hochschulen. – Gütersloh: CHE. – 2008. – Arbeitspapier №105. – 36 S.

Отримано 05.08.2013 р.

УДК 37:[004+364]

Куц Т.В.°

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет психології, кафедра педагогіки, аспірант

ДИТИНСТВО В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СВІТІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті актуалізовано важливу соціально-педагогічну проблему – виховання дітей в реаліях сучасного інформаційного суспільства; виявлено та проаналізовано основні тенденції, що свідчать про необхідність соціально-педагогічної уваги до зазначеної проблеми; охарактеризовано модель адаптації дітей раннього віку до умов інформаційно-комунікаційного простору.

Ключові слова: адаптація, діяльність соціального педагога, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційний простір.

В статье актуализировано важную социально-педагогическую проблему – социализацию детей в условиях современного информационного общества; описано деятельность социального педагога в контексте обеспечения эффективной адаптации детей к условиям информационно-коммуникационной среды соответственно требованиям современного информационного общества; определено и проанализировано основные

тенденции, которые свидетельствуют о необходимости социально-педагогического внимания к данной проблеме.

Ключевые слова: адаптация, деятельность социального педагога, информационное общество, информационно-коммуникационная среда.

The article updates the important social and pedagogical problem as a child-bringing within the reality of a modern information society; main tendencies, proving the necessity of social and pedagogical scientists consideration of a given problem, have been revealed and analyzed; the model of toddlers adaptation to the conditions of information and communication space has been described.

Keywords: adaptation, social teacher activity, model, information society, information and communication space

У зв'язку з глобалізаційними процесами, що відбуваються у сучасному світі, діяльність соціального педагога, за своїм змістом, значно розширилася. Якісно нові умови інформаційного суспільства вимагають від соціального педагога нових конструктивних підходів до організації роботи з дітьми.

Актуальність. Інформаційно-еволюційні зміни, що відбулися на протязі останнього століття внесли у життя сучасних дітей потужні потоки неупорядкованої інформації – застосування телебачення, комп'ютерних технологій, мобільного зв'язку, розповсюдження ігрових приставок, електронних іграшок з інформаційно-комунікаційними функціями тощо. Усі ці фактори чинять значний вплив на сприйняття дітьми оточуючого світу, їх соціалізацію, процес виховання та підкреслюють актуальність важливої соціально-педагогічної проблеми – адаптації дітей до інформаційно-комунікаційного простору з раннього віку з метою гармонійного розвитку у взаємозв'язку з інформаційним світом. Отже, в контексті піднятої проблеми основоположним завданням соціального педагога – є адаптувати дитину до життя в умовах інформаційного суспільства.

Метою даної статті є обґрунтування соціально-педагогічного підходу до виховання дітей в умовах інформаційного суспільства.

Зростання уваги до значення та ролі інформаційно-комунікаційного простору в житті сучасного соціуму підтверджується низкою законодавчих і підзаконних актів вищих органів державної влади. Серед них чільне місце займають Закони України «Про інформацію», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про національну програму інформатизації» та ін.

У контексті порушеної проблеми важливе значення має Модельний закон Міжпарламентської Асамблеї держав-учасників Співдружності Незалежних Держав «Про захист дітей від інформації, яка шкодить їх здоров'ю та розвитку», затверджений на 33-ому пленарному засіданні від 3 грудня 2009 року (постанова № 33-15) [1]. Зазначений закон встановлює правові й організаційні основи державної політики та міжнародної співпраці держав-учасників СНД у сфері забезпечення інформаційної безпеки дітей з урахуванням загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права, у тому числі закріплених в Конвенції ООН «Про права дитини» і Модельному законі держав-учасників СНД «Про основні гарантії прав дитини в державі».

Теоретичні аспекти впливу інформаційно-комунікаційного простору на розвиток та процес виховання сучасних дітей є предметом наукових пошуків:

Баркан А., Горвіц Ю., Загарницької І., Науменко Т., Іванової С., Комарової Т., Кивлюк О., Колодинської В., Кузнєцової І., Лаврентьєвої Г. Фомічової О. та ін.

Аналіз наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених дав змогу з'ясувати, що до основних тенденцій, які свідчать про необхідність посилення соціально-педагогічної уваги до проблеми виховання дітей в умовах сучасного інформаційного суспільства належить:

- зниження віку, в якому діти опановують базовими навичками поведінки з інформаційно-комунікаційними технологіями й Інтернетом, зокрема [4; 6];
- активний розвиток хай-тек-індустрії та суттєве засилля дитячого ринку електронними іграшками [5];
- надзвичайно швидке зростання популярності планшетів серед дітей та їх використання як пристроїв для розваги і розвитку [5];
- поступове заміщення традиційного читання дитячих книжок на прослуховування і проглядання аудіо- та відео- контенту за мотивами відповідних творів [6];
- збільшення часу, проведеного дітьми в соціальних мережах (не лише вчителі у школах повідомляють своїм учням домашні завдання та іншу інформацію через соціальні мережі; спілкування по Інтернету з батьками на всіх щаблях освіти, включаючи й дошкільну, стало нормою – певною мірою в таке спілкування залучаються й самі діти) [4; 5];
- поява спеціалізованих дитячих соціальних мереж, інтенсивна реклама в них, спрямована на дитячу аудиторію [5].

Отже, наведені тенденції переконливо свідчать про необхідність адаптації дітей до інформаційно-комунікаційного простору з раннього віку.

На нашу думку, розробляючи технологію роботи соціального педагога з дітьми раннього віку, необхідно з'ясувати місце та роль участі батьків і вихователів дошкільних навчальних закладів в означеному процесі. Відомо, що ефективність процесу адаптації дитини раннього віку залежить не лише від індивідуального розвитку, особливостей нервової системи малюків, самого віку, але й від того наскільки активно та педагогічно доцільно беруть участь дорослі у даному процесі [3]. Саме ця умова й визначає загальну спрямованість адаптації дітей раннього віку до умов інформаційно-комунікаційного простору.

Враховуючи зазначене, соціальний педагог повинен бути готовим до організації адаптаційного процесу даної вікової категорії та відповідної роботи з батьками та вихователями дітей раннього віку, на яких і покладено основну функцію – здійснення ефективного педагогічного супроводу адаптації дітей раннього віку до інформаційно-комунікаційного простору.

Ми розглядаємо його як сукупність певних обставин, що створюються у середовищі сім'ї та дошкільного навчального закладу, який відвідує дитина та сприяють позитивному адаптивному процесу дитини до інформаційно-комунікаційного простору.

Інтегральною умовою, що функціонально поєднує соціально-педагогічний процес є авторська експериментальна модель адаптації дітей раннього віку до умов інформаційно-комунікаційного простору.

Термін «модель» широко використовується в різних сферах діяльності людини і має безліч семантичних значень. Дефініція «модель» походить від латинського слова «*modelium*» й означає: зразок або аналог [7].

У педагогіці модель найчастіше використовують як інформаційну структурну систему, що імітує чи відображає певні властивості, ознаки, характеристики об'єкта дослідження або принципи його внутрішньої організації чи функціонування й презентується у вигляді культурної форми, притаманній певній соціокультурній практиці.

Отже, в узагальненому розумінні, поняття моделі інтерпретується як деякий матеріальний чи мислено уявний об'єкт, але говорячи про педагогічну модель, ми маємо на увазі виключно мислену систему, що орієнтується на інтерпретацію в педагогічному просторі.

Особливістю даної моделі є те, що вона орієнтована на соціально-педагогічну підтримку батьків і вихователів дошкільних навчальних закладів, які будуть здійснювати ефективний педагогічний супровід процесу адаптації дітей раннього віку до умов інформаційно-комунікаційного простору.

Дана модель є багатоаспектним структурним поєднанням, яке характеризується гармонійною взаємодією різноманітних компонентів.

До змісту моделі включено: *етапи адаптації* дитини раннього віку в інформаційно-комунікаційному просторі (ознайомлювальний етап, корекційний етап, етап сумісності, етап початкової взаємодії); *механізми адаптації* дитини раннього віку до інформаційно-комунікаційного простору (створення розвивально-виховного середовища для дитини засобами інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційна підтримка дитини, залучення дитини до спільної діяльності з дорослими при використанні інформаційно-комунікаційних технологій); *соціально-педагогічні умови* (охарактеризовані за п'ятьма основними рівнями: фізіологічним, біологічним, психологічним, соціальним та дидактичним).

Крім того, запропонована модель враховує деякі *чинники*, що можуть впливати на процес адаптації дитини раннього віку до умов інформаційно-комунікаційного простору: вік дітей (1-2 та 2-3 роки); позиція батьківського виховання (активна чи пасивна); рівень комп'ютеризації дошкільного навчального закладу, який відвідує дитина (наявність мультимедійного обладнання для демонстрації навчального матеріалу дітям, комп'ютерів для вихователів груп, комп'ютеризованих робочих місць для дітей тощо) та сім'ї; особистісні психофізіологічні характеристики дитини.

Охарактеризуємо структурні компоненти моделі. *Етапи*, які визначені у моделі адаптації дітей раннього віку до інформаційно-комунікаційного простору включають чотири взаємопов'язані позиції:

- I етап (ознайомлювальний) передбачає формування позитивного ставлення дитини до ІКТ, перетворення їх на «особистих друзів»;
- II етап (корекційний) має на меті врегулювання тривалості контактування дитини з інформаційно-комунікаційним простором;
- III етап (сумісності) забезпечує формування позитивного інформаційного середовища дитини;

- IV етап (початкової взаємодії) передбачає підготовку та можливе залучення дитини до нових форм і методів навчання за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Структурними компонентами запропонованої моделі є *механізми адаптації* дітей раннього віку до умов інформаційно-комунікаційного простору, а саме: формування розвивально-виховного середовища дитини засобами інформаційно-комунікаційних технологій (сюди відноситься забезпечення умов для контактування з засобами інформаційно-комунікаційних технологій, обладнання дитячого робочого місця; створення дидактичних медіатек; використання сайтів розвивально-розважального характеру, застосування навчальних програм для дітей даного віку тощо); інформаційна підтримка дитини (пояснення дитині правил контактування з засобами інформаційно-комунікаційних технологій; відбір, фільтрація, трактування інформації, котру отримує дитина; застосування методу казкотерапії); спільна діяльність дитини та дорослого в інформаційно-комунікаційному просторі (залучення дитини до діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у супроводі дорослого).

Дію *соціально-педагогічних умов*, які впливають на процес адаптації, охарактеризовано за п'ятьма *рівнями*: фізіологічний, біологічний, психологічний, соціальний та дидактичний.

До фізіологічного рівня віднесено підтримання належного задовільного стану здоров'я дитини, нейтралізація можливих негативних впливів, що можуть продукуватися інформаційно-комунікаційними технологіями та провокувати різноманітні фізіологічні захворювання. Біологічний рівень передбачає формування упорядкованого режиму дитини – сну, інформаційно-комунікаційного дозвілля, інших видів діяльності. До психологічного рівня ми віднесли таку соціально-педагогічну умову як досягнення стану емоційного комфорту, задоволення дитини під час контактування з інформаційно-комунікаційними технологіями. Соціальний рівень визначається формуванням основ соціальної поведінки за рахунок досвіду отриманого в інформаційно-комунікаційному просторі. Дидактичний рівень передбачає навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій: розвиток інтелекту, формування морально-ціннісних орієнтирів.

Ефективність дії розробленої моделі перевірено комплексним упровадженням у діяльність дошкільних навчальних закладів України та окремих сімей з урахуванням механізмів адаптації дитини раннього віку на різних етапах її адаптації до інформаційно-комунікаційного простору.

Упровадження в роботу дошкільних навчальних закладів експериментальної моделі адаптації дітей раннього віку до умов інформаційно-комунікаційного простору уможливило формування нових стереотипів щодо перебування дітей в інформаційно-комунікаційному просторі, а також знань, умінь та навичок, що сприяють успішній адаптації.

Висновки. Аналіз наукових джерел щодо проблем виховання дітей в умовах сучасного інформаційного суспільства, урахування стану сучасної практики соціально-педагогічної діяльності в цілому, науково-теоретичний аналіз інновацій досвідчених вітчизняних й зарубіжних педагогів-практиків у галузі дошкільної соціальної педагогіки дали нам підстави для розробки моделі

адаптації дітей раннього віку до інформаційно-комунікаційного простору. Практичне застосування моделі підтвердило можливість вирішення низки суперечностей, зокрема: між практичною необхідністю обізнаності дорослих (батьків і вихователів) у різноманітних аспектах проблеми впливу інформаційно-комунікаційного простору на особистість дитини раннього віку та не завжди чітким розумінням усіх загроз, що можуть продукуватися інформаційно-комунікаційними технологіями; між актуальністю отримання дітьми раннього віку позитивної корисної для особистісного розвитку та соціалізації інформації та малоефективним або педагогічно некоректним використанням дорослими засобів інформаційно-комунікаційних технологій з означеною метою; між необхідністю підвищення якості розвивально-виховної роботи з дітьми раннього віку із залученням засобів інформаційно-комунікаційних технологій та низькою інформаційною культурою вихователів дошкільних навчальних закладів; між актуальністю використання інформаційно-комунікаційних технологій у розвивально-виховному середовищі дитини (як свідчить зарубіжний досвід) та малоефективним низьким рівнем комп'ютеризації дошкільних навчальних закладів України.

Список використаних джерел

1. Модельний закон «Про захист дітей від інформації, яка шкодить їх здоров'ю та розвитку» // Міжнародний документ. Затверджений Міжпарламентською Асамблеєю держав-учасниць СНД від 3.12.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_m85_2.
2. Загарницька І. Інформатизоване дитинство: між прогресом та бездуховністю [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vird/2009_6/2.pdf.
3. Кивлюк О. Психолого-педагогічні умови ефективного застосування інформаційно-комунікаційних технологій в ДНЗ // Вісник Інституту розвитку дитини: зб. наук. праць: Філософія. Педагогіка. Психологія. Вип. № 13. – Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – С. 77-83.
4. Колодинская В. Информатика и информационные технологии дошколятам / В.И. Колодинская. – М., 2008. – С. 115-118.
5. Комарова Т., Комарова И., Туликов А. Информационно-коммуникационные технологии в дошкольном образовании. Современный образовательный стандарт: И-во Мозаика-синтез. – Москва, 2011. – 128 с.
6. Кузнецова І. Дитина і комп'ютер: виховання особистості в інформаційному суспільстві // Обдарована дитина. – 2010. – № 6. – С. 41-46.
7. Паршина Т. Структурная модель социально-психологической адаптации человека // Социологические исследования, 2008. – № 8. – С. 100-106.

Отримано 30.08.2013 р